

Ambras

Zářící skvost pod Alpami

TEXT PAVLA APOSTOLAKI, FOTO AUTORKA A ARCHIV ZÁMKU AMBRAS

Slyšela jsem hodně o zámku, v němž se ukrývaly poklady, tajná láska i obyčejné lidské štěstí. O architektonické perle sevřené do náruče horských štítů a o místě, v němž se tvořily evropské dějiny. Moje cesta tedy nemohla vést nikam jinam než do Tyrolska, na Ambras.

Je jiskřivé ráno, šterk mi křupe pod nohama a společně s křikem páva to jsou jediné zvuky na prázdném nádvoří. Vychutnávám si chvilku, kdy jsem ještě na zámku Ambras sama, a představuji si, že je o čtyři sta padesát jedna let méně a já se ocitla v období renesance, v době Ferdinanda II. zvaného Tyrolský.

Císař Ferdinand I. ve své závěti rozdělil vládu v dědičných rakouských zemích mezi své tři syny, přičemž Ferdinanda pověřil vládou v Tyrolsku a v Předním Rakousku (historické území vlastněné rodem Habsburků, jehož jádro tvořila původní rodová panství ve Švábsku – pozn. aut.). Ferdinand dal tedy sbohem Čechám, kde působil jako místodržící, a roku 1567 se přestěhoval do Innsbrucku. Většinu času však trávil na nedalekém zámku Ambras, který si upravil na pohodlné renesanční sídlo pro sebe, svoji ženu Filipínu a jejich dva syny.

Filipína

Dceru bankéře Welsera pojal Ferdinand II. za manželku tajně, protože sňatek s měšťankou by císař nikdy neschválil. Měl totiž se svým potomkem dalekosáhlé záměry a plánoval ho oženit s anglickou královnou Alžbětou I., nebo s Marií Stuartovnou. Svatba s dívkou z patricijské rodiny však toto úsilí zmařila a Ferdinand Tyrolský se stal pro sňatkovou politiku Habsburků nepoužitelným. Nerovný svazek musel být oficiálně skrýván a teprve čtyři

Ferdinand Tyrolský se stal pro sňatkovou politiku Habsburků nepoužitelným. Nerovný svazek musel být oficiálně skrýván a teprve čtyři roky před Filipíninou smrtí udělil papež manželům výjimku (dispens).

roky před Filipíninou smrtí udělil papež manželům výjimku (dispens). Ferdinand ale nikdy svého rozhodnutí nelitoval. Jeho choť představovala ideál krásy. Byla vysoká, štíhlá, měla nesmírně bledou pleť. Vyprávělo se, že když pila červené víno, ostatní viděli, jak jí protéká hrdlem, protože její kůže byla jemná a tenká. Nosila drahé brokáty, sametové šaty a své zlatoplavé vlasy si upravovala do nádherných účesů. Zároveň se vyznačovala inteligencí, dobrosrdečností a Ferdinandovi byla vždy oporou. Vzorně pečovala o domácnost, a když očekávala se svým mužem přátele, sama vaři-

■ Zámek Ambras

la a prostírala stůl. Recepty si zaznamenávala do malé osmerkové knížičky (zachovala se dodnes) a připojovala k nim hodnocení a poznámky. Na zámecké zahrádce si pěstovala koření a bylinky a své znalosti o léčivých rostlinách využila v péči o nemocné, staré a chudé. Po těžkém porodu dvojčat Marie a Filipa trpěla bolestmi podbřišku a následně vodnatelností. Na Ambrasu proto nechala zhotovit koupelnu s potní lázní (tvrdí se, že podle vlastního návrhu), s přívodem teplé vody. Na tehdejší dobu to bylo přímo revoluční technické zařízení. Měděná vana, zapuštěná přibližně sto šedesát centimetrů do země, připomíná malý bazén.

Za zábavou i politikou

Ferdinand II. i po přesídlení do Tyrolska udržoval kontakty s českým prostředím. Čeští šlechtici za ním pravidelně jezdili na poli-

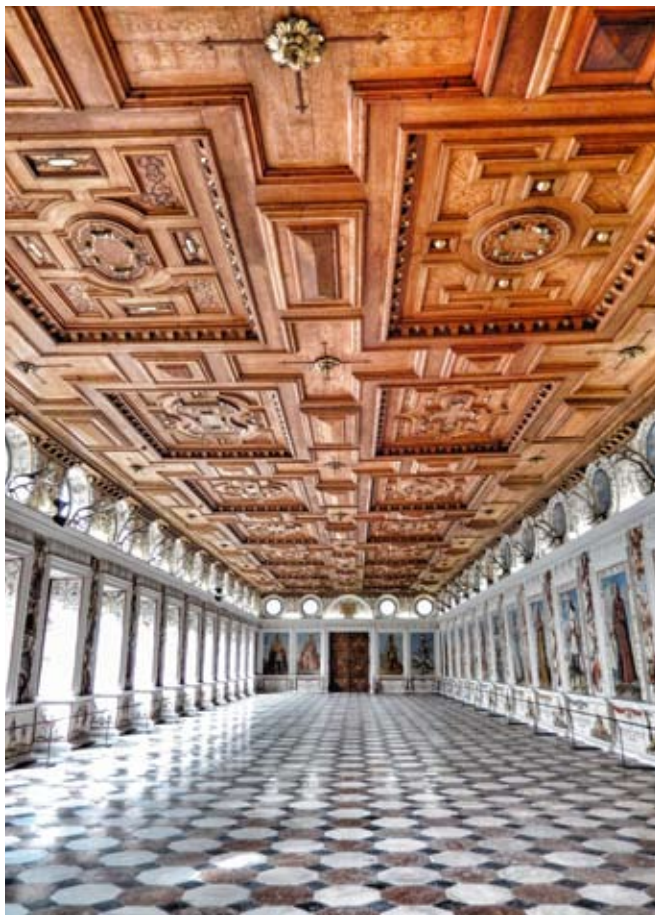

■ Ambras na dobové rytině

tické porady. K hostům patřil například Vilém z Rožmberka, Lobkowiczové, Kolowratové nebo Šternberkové. Ti všichni byli Ambrasem okouzleni. Fascinovala je zahrada s umělými bludišti, exotickými zvířaty, ptácnice, míčovna, jídelny ve volné přírodě či otočný stůl poháněný vodní energií. Ferdinand Tyrolský zval také mnohé z pánů na šťvanice kamzíků, na hostiny o čtyřia dvacet chodech a na pijácké zábavy. Ty se odehrávaly v Bakchově jeskyni, kam jsem se vydala se svým průvodcem Dr. Arminem Bergerem. V šeré slují už nic nepřipomíná bujarý uvítací rituál. „Každý, kdo přijel na Ambras, vstoupil do tohoto prostoru, kde ho sloužící připoutali ke křeslu a podali mu přibližně čtvrtlitrovou nádobu s vínem. Host ji musel vypít naráz. Pokud se mu podařilo pohár vyprázdnit, stvrdil přijetí do Bakchova společenství slavných pijáků svým podpisem v tzv. Trinkbücher neboli pijáckých kni-

■ Výzdoba vnitřního nádvoří

■ Španělský sál

hách. Jestliže v nich zalistujete, najdete tam nejméně sto padesát podpisů šlechticů z Čech, Moravy a Slezska," popisuje „výkon“ naší aristokracie doktor Berger.

Španělský sál na Ambrasu, jehož výzdobu tvoří dvacet sedm portrétů tyrolských vládců, patří mezi nejkrásnější renesanční prostory na světě. Byl postaven podle požadavků arcivévodky Ferdinanda, aby se v něm mohly pořádat plesy a slavnosti; do třiačtyřicet metrů dlouhého sálu vedou nádherné dveře zhotovené z různých druhů dřevin.

Ferdinand Tyrolský byl kultivovaný muž, milovník umění a alchymie. Ve vlastních dílnách zkoušel kovat železo, foukat sklo, zabýval se uměleckořemeslnými pracemi. Soustavně sbíral malby, zbroj, mechanické hračky, hodiny, předměty z Asie, minerály, kuriozity a přírodní anomálie. Sbírkou systematicky kompletoval a pověřoval své nákupčí, aby ve světě získávali originální či zvláštní umělecká díla. Na zámku Ambras vybudoval první muzeum na světě. Jeho renesanční Kabinet umění a kuriozit se jako jediný svého druhu zachoval na místě svého vzniku a představuje nevyčíslitelnou kulturní hodnotu. Když procházíme mezi skleněnými vitrinami, v každé pozorně, do detailu studujeme vystavené exponáty. Pan Berger mě pak vede k jednomu obrazu, z něhož na nás shlíží Jan Žižka z Trocnova. „Ferdinand Tyrolský byl velmi horlivým katolíkem a šířitelem rekatolizace, je tedy záhadou, proč do své sbírky zařadil husitského vojevůdce,“ podivuje se.

O kousek dál mě překvapí portrét muže, jehož lebkou a okem prochází kopí. Když se z informačního textu dozvídám, že uherický husar Bacì toto zranění z boje v šestnáctém století přežil, začínám věřit na zázraky. O nich však nemohl hovořit španělský šlechtic Petrus Gonsalvus, neboť, jak je vidět na portrétu,

■ Zámek Ambras při pohledu z anglického parku

jeho celý obličej pokrývaly chlupy. Hirsutismem, nadměrným ochlupením v obličejí, byly postiženy také čtyři z jeho sedmi dětí; všichni se stali předmětem lékařského zkoumání. Je pozoruhodné, že sbírka zůstala vcelku a bez úhony. Po smrti Ferdinanda Tyrolského totiž připadl zámek jeho synovi Karlovi, který jej o jedenáct let později prodal Rudolfovi II. „Podivínský císař“ ponechal celou kolekci na původním místě, kde zůstala nedotčena. Část pak byla v důsledku centralizace habsburských

sbírek a napoleonských tažení odvezena do Vídně, odkud se v posledním desetiletí vrátila zpět na zámek Ambras.

Ferdinandův návrat do Prahy

Jedinečné předměty z ambraské sbírky se dostaly do České republiky jako součást výstavy **ARCIVÉVODA FERDINAND II. HABS-BURSKÝ. RENESANČNÍ VLADAŘ A MECENÁŠ MEZI PRAHOU A INNSBRUCKEM** (do 25. února 2018 ve Valdštejnské jízdárně v Praze). Výstava

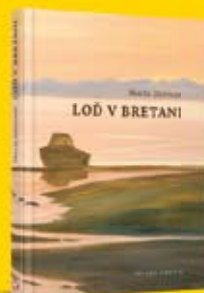
inzerce

ROMÁNY MARTY DAVOUZE

NOVINKA

Žádejte u svého knihkupce
nebo se slevou 20 % na www.kniha.cz

kniha.cz

mf
MLADÁ FRONTA

■ Vitrína s poháry, Ambras

■ Filipína Welslerová

■ Ferdinand Tyrolský

ARCIVÉODOVA ŠTASTNÁ HVĚZDA

Ferdinand II. zvaný Tyrolský (1529–1595) se narodil jako druhý syn římského císaře, českého a uherského krále Ferdinanda I. a Anny Jagellonské. Rakouský arcivévoda byl dvacet let místodržitelem v českých zemích (1547–1567). V Praze vedl malý, avšak skvělý dvůr. Pořádal hostiny, slavnosti, maškarády, turnaje, hony v brandýských a křivoklátských lesích. Ferdinandův pobyt měl výrazný vliv na rozvoj architektury v Praze. Jeho zásluhou byl Pražský hrad renesančně přestavěn. Na základě svého návrhu také nechal vybudovat letohrádek Hvězda. K neobvyklé stavbě, jež prý dodává životní sílu, sám položil základní kámen. Vznikla šesticípá budova, jejíž čtyři úrovně odpovídají čtyřem živlům: zemi, vodě, vzduchu a ohni.

se zaměřila na domácí publikum, pro něž je arcivévoda Ferdinand poměrně málo známou osobností. Návštěvníci poznají jeho život, záliby a detailněji období, které strávil v Čechách. Na kulturněhistorické výstavě je k vidění více než tři sta exponátů. Příprava této velkolepé události trvala tři roky a podílely se na ní Uměleckohistorické muzeum ve Vídni, Ústav dějin umění Akademie věd ČR a Národní galerie v Praze. „Z finančního hlediska je na pražské výstavě nejcennější luxusně provedená tzv. Orlí zbroj, ozdobená zlacenými orlicemi. Arcivévoda Ferdinand ji jako mladík dostal v roce 1547 od svého otce Ferdinanda I. Jde o soupravu osmdesáti sedmi částí, z nichž je možné složit dvanáct různých zbrojí pro jednotlivé způsoby využití. Jedná se o mistrovský kus renesančního platněřství a jednu z nejzáhlednějších zbrojí v Evropě,“ říká PhDr. Blanka Kubíková, Ph.D., kurátorka výstavy.

Výstava se zaměřila na domácí publikum, pro něž je arcivévoda Ferdinand poměrně málo známou osobností. Návštěvníci poznají jeho život, záliby a detailněji období, které strávil v Čechách.

„Za pozornost rovněž stojí renesanční ‚švýcarák‘ – železná krabička o délce patnácti centimetrů, v níž jsou uloženy užitečné nástroje: pilka, pilník, vrták, nůž, křesadlo a psací náčiní. Mě osobně fascinuje mramorové ovoce, které zcela věrně a přesvědčivě napodobuje skutečné plody, či velice jemná kožená intarzie tureckého talíře, jenž zřejmě sloužil k polnímu stolování,“ dodává kunsthistorička.

Návštěvníky výstavy nadchne také laboratoř Studiolo, která se váže k renesanční vědě a umění. Jednotlivé části jsou věnovány iluzi prostoru, stereometrii, botanice, kunstkomore a sběratelství. Příchozí zde najdou byliny odpovídající dřevořezům v renesančním Mattioliho nebo Hájkově herbáři. Mohou jako renesanční architekti pracovat s perspektivními pohledy města či sestavovat půdorys hvězdy. A třeba si vytvořit anamorfní kresbu pomocí zakřiveného zrcadla, nebo si z daného materiálu vyrobit předmět do kunstkomory. ✘